

Dr hab. Katarzyna Gadomska Prof. UŚ
Uniwersytet Śląski,
Instytut Literaturoznawstwa

Recenzja pracy doktorskiej pt. „Alienacja społeczna w dobie globalizacji na przykładzie twórczości Alda Novego” [str. 211]. Praca napisana pod kierunkiem dr hab. Tomasza Kaczmarka Prof. Uł.

1. Opinia ogólna

Dysertację mgr Dominiki Kobylskiej oceniam **bardzo wysoko**. Podjęty w rozprawie problem badawczy został trafnie wybrany, a omawiana tematyka jest istotna dla rozwoju badań interdyscyplinarnych (nie tylko literaturoznawstwa, ale też współczesnej filozofii, niektórych zagadnień psychologicznych i kulturoznawczych).

2. Ocena szczegółowa, merytoryczna (ocena problematyki, metodyki i struktury).

W swojej pracy doktorskiej mgr Kobylska podejmuje temat alienacji społecznej w utworach prozatorskich Alda Novego (pseudonim Antonio Centanin, ur. 1967), prozaika i poety włoskiego. Praca jest napisana z prawdziwą pasją badawczą, przeczytałam ją z autentycznym zainteresowaniem. We wstępie, doktorantka przedstawia kryteria wyboru tematu swojej pracy, korpusu tekstów do analizy jak i zarysowuje krótko strukturę rozprawy. Wstęp jest syntetyczny, ale jednocześnie bardzo dobrze wprowadza czytelnika do problematyki podjętej w pracy.

Rozprawa jest podzielona na pięć rozdziałów. Struktura pracy (chronologiczna, linearna) dobrze oddaje rozwój pisarstwa Novego. W pierwszym rozdziale, doktorantka koncentruje się na przedstawieniu relacji człowieka ze światem, a zwłaszcza pojęcia alienacji w ujęciu filozofów, takich jak Rousseau, Hegel, Marks, egzystencjaliści (Heidegger, Tillich i Sartre) oraz inni współcześni filozofowie (np. Jean Baudrillard, Rahel Jaeggi). Zestawiając wszystkie te teorie, doktorantka dochodzi do konkluzji, iż dla większości teoretyków, alienacja nie jest całkowitym brakiem relacji ze światem, ale relacją deficytową i nieautentyczną, a akt przywłaszczania pomaga ocenić jej jakość. Pokonanie alienacji jest możliwe, a dzieje się poprzez osiągnięcie wolności. Wnioski doktorantki są jak najbardziej

słuszne, natomiast warto byłoby poprawić drobne niezręczności językowe, jakie pojawiają się od czasu do czasu w tej części pracy: (np. na str. 13, 19, 25, 142) znajduje się nieprawidłowy przymiotnik „egzystencjalistyczny” – powinno być „egzystencjalny”.

Rozdział drugi to przedstawienie twórczości Alda Novego oczami krytyków polskich i zagranicznych. Teksty krytyków polskich (m.in. Kornacka, Serkowska) nie są zbyt liczne i dotyczą głównie pierwszej dekady twórczości włoskiego pisarza. Niewątpliwie zagraniczna, a przede wszystkim włoska, recepcja twórczości Novego jest bardziej znacząca. Mgr Kobylska omawia zarówno studia z początkowego okresu „pulp”, jak i teksty odnoszące się do późniejszych etapów twórczości (odejście od estetyki pulp i poruszenie tematyki prekariatu) oraz, najmniej zbadane, najnowsze kwestie duchowości człowieka widziane przez pryzmat różnych systemów religijnych. Doktorantka podkreśla, iż w swojej pracy będzie koncentrować się na tych ostatnich tropach interpretacyjnych wypełniając tym samym pewną lukę w recepcji pisarza.

Rozdział trzeci jest poświęcony omówieniu pierwszych utworów Novego z okresu pulp, czy Młodych Kanibali. Doktorantka analizuje zbiór tekstów *Woobinda e le altre storie senza lieto fine* oraz powieść *Puerto Plata market* w kontekście interesującego ją pojęcia alienacji oraz prekariatu i uprzednio wprowadzonych teorii. Jej analizy są wnikliwe, drobiazgowo, a jednocześnie zawsze zmierzają do ciekawych wniosków. Doktorantka stwierdza, że powierzchowne postaci (wpisujące się w koncept masy i symulaków) we wczesnych utworach Alda Novego potwierdzają tezę Baudrillarda o radykalności i nieodwracalności alienacji w czasach dominacji konsumpcjonizmu.

W rozdziale czwartym mgr Kobylska skupia się na późniejszych utworach pisarza (*Amore mio infinito*, *Mi chiamo Roberta...*, oraz *La vita oscena*), wydanych po 2000 roku, a podejmujących pewne motywy (poszukiwanie autentyczności oraz prekariat), jakie pojawiły się już w analizowanej powieści *Puerto Plata market*. W tekstach z tego okresu pojawia się, jak zauważa doktorantka, coraz więcej wątków autobiograficznych/autofikcyjnych oraz nowe sposoby pisania, nowe zabiegi (m.n. intertekstualność, elementy reportażu, pastiszu, obserwacja świata z perspektywy dziecka). Wizja świata, jaką przedstawia tu autor jest skrajnie pesymistyczna: globalizacja sprzyja alienacji i czyni niemożliwym nawiązanie przez człowieka autentycznej relacji ze światem. Konsumpcjonizm, do którego rozwoju przyczyniają się media masowe sprzyja zjawisku prekariatu i związanej z nim alienacji. Kwestia duchowości człowieka, indywidualnego poszukiwania transcendencji została podjęta

tutaj po raz pierwszy *explicite* i nie jest powiązana z żadnym konkretnym systemem religijnym. Akceptacja śmierci jako naturalnej części naszej egzystencji jest istotnym warunkiem autentycznej relacji ze światem i stanowi przeciwieństwo alienacji. Dla bohatera Alda Novego istnieje więc jeszcze cień nadziei w walce o odnalezienie swojego prawdziwego „ja”.

Rozdział piąty to analiza najnowszych utworów pisarza, w których jest coraz bardziej widoczna tendencja do indywidualnego poszukiwania transcendencji na drodze do stworzenia autentycznej relacji człowieka ze światem. Zostały zanalizowane dwa utwory: *Tutta la luce del mondo* (2014) oraz *Il professore di Viggiù* (2018). Należy podkreślić, iż analiza doktorantki jest w dużej mierze samodzielna, a nawet nowatorska, gdyż teksty z tego najnowszego okresu twórczości Novego są bardzo rzadko omawiane przez literaturoznawców. Pani Kobylska proponuje, by kluczem interpretacyjnym do najnowszych utworów Novego był postsekularyzm. Wydaje się to uzasadnione. Powieść *Tutta la luce...* odnosi się do postaci Św. Franciszka z Asyżu oraz świętej Klaty, tym niemniej są tam również synkretyczne nawiązania np. do hinduizmu i innych systemów religijnych. Z kolei *Il professore...* to tekst sytuujący się między powieścią, dialogiem filozoficznym, czy esejem. Tutaj również uwidacznia się pewien synkretyzm religijny i inspiracje filozofią wschodu, m.in. indyjskim guru Sri Nisargadatta Maharajem. Nove rozwija swoje wcześniejsze przemyślenia na temat poszukiwania esencji, sensu całego stworzenia oraz uwolnienia się od społecznych konwenansów: dzieciństwo jest etapem manifestacji autentycznego ja, zaś dorosłość procesem, w jakim oddalamy się od naszej esencji na korzyść odgrywanych nieautentycznych ról. Inne leitmotywy jakie odnajdziemy również w twórczości najnowszej to: „krytyka konsumpcjonizmu oraz kapitalizmu i krótkowzroczne podążanie za przekazem medialnym bądź uleganie masowym opiniom”. (str. 188) Doktorantka słusznie zauważa, że choć w najnowszej fazie twórczości Novego pojawiają się tematy podobne do tych poruszonych uprzednio, to jednak autor wyraża w bardziej eksplicytny sposób swoje przesłania, buduje mniej karykaturalne postaci, ukazuje wyalienowanie, ale też bohaterów, którzy wymknęli się temu zjawisku poprzez ucieczkę w głąb siebie (motyw katabazy).

W całej pracy analiza jest jasno i przekonująco prowadzona, przykłady dobrze ilustrują podjętą problematykę ukazując ewolucję myśli włoskiego pisarza. Każdy rozdział kończy się syntetycznymi i często samodzielnymi wnioskami. Przejścia między poszczególnymi paragrafami są płynne. Moim zdaniem, warsztat pisania pracy doktorantka ma bardzo dobrze opanowany.

Pracę wieńczy konkluzja. Struktura pracy mgr Kobylskiej świetnie oddała ewolucję, jaką przeszła filozofia obecna w twórczości Alda Novego, jak i zmiany jego warsztatu pisarza. We wczesnych utworach, jak zauważa w konkluzji doktorantka, pisarz przedstawiał jedynie swoiste obrazy bez pogłębionej refleksji, zaś w utworach późniejszych można zaobserwować eksplicytne przemyślenia na temat alienacji jednostki w świecie zdominowanym przez konsumpcję, kapitalizm i media. Również konstrukcja protagonisty Novego podlega modyfikacjom. W pierwszych utworach, wszystkie postaci są wyalienowane, jednowymiarowe, pozbawione psychologii. Tworzą swoistą uprzedmiotowioną masę atakowaną przez kapitalistyczne symbole marek obecnych w ogłupiającym przekazie medialnym. W fazie kolejnej rozwoju twórczości Novego, postaci szukają sposobu ucieczki od alienacji spowodowanej przez materializm współczesnego świata oraz przez niewolniczą pracę. Tym niemniej, niezależnie od podjętych działań bohaterów, przesłanie utworów z tej fazy pozostaje pesymistyczne. Wreszcie, etap ostatni wyrażający zwrot ku duchowości jako możliwości ucieczki od alienacji. Jak stwierdza doktorantka, duchowość rozumiana jako możliwość połączenia człowieka z absolutem jest postrzegana jako remedium na stan wyalienowania, a uniwersalne wartości (zjednanie się z naturą, miłość, akceptacja nieuchronnej śmierci) pomagają zbudować autentyczną relację ze światem.

Reasumując ocenę merytoryczną pracy mgr Kobylskiej, stwierdzam, że korpus jej pracy jest reprezentatywny, problematyka trafnie rozpoznana, struktura pracy prawidłowa i logiczna, a metodologia adekwatna do podjętej tematyki. Prowadzone analizy i wyciągnięte wnioski świadczą o erudycji i odczytaniu doktorantki.

3. Strona formalna pracy (przypisy, bibliografia, język).

Strona formalna pracy mgr Kobylskiej nie budzi moich zastrzeżeń: pani mgr dochowała wszelkiej staranności, jeśli chodzi o kwestie formalne pracy. Doktorantka stosuje prawidłowo i konsekwentnie tradycyjne przypisy dolne. Bibliografia (w języku włoskim, polskim, francuskim i angielskim) jest obszerna, dlatego więc została podzielona na sekcje (bibliografię podmiotową zawierającą analizowane teksty, bibliografię przedmiotową, czyli teksty krytyczne o twórczości Novego oraz bibliografię ogólną zaw. pozostałe teksty). Osobno wyodrębnione są źródła internetowe. Jest to podział jak najbardziej poprawny i ułatwiający czytelnikowi korzystanie z bibliografii.

Do pracy dołączono jedno streszczenie, w języku angielskim.

Język, w jakim została napisana praca to język polski. Jest on poprawny, drobne uchybienia sygnalizowałam wcześniej. Należy jeszcze raz podkreślić, że praca jest bardzo staranna. Nie zauważyłam nawet jednej literówki.

4. Konkluzja

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska mgr Dominiki Kobyłskiej spełnia kryteria określone w ustawie z dn. 20 07 2018 (art. 187): praca stanowi oryginalne, interdyscyplinarne rozwiązanie problemu naukowego; udowadnia ogólną wiedzę teoretyczną doktorantki; oraz potwierdza jej umiejętność prowadzenia badań naukowych.

Podsumowując stwierdzam, że praca doktorska mgr Dominiki Kobyłskiej pt.: „*Alienacja społeczna w dobie globalizacji na przykładzie twórczości Alda Novego*”. (**napisana pod kierunkiem dr hab. Tomasza Kaczmarka Prof. Uł.**) **spełnia z naddatkiem wymogi** stawiane rozprawom doktorskim w w/w ustawie i na tej podstawie wnioskuję o dopuszczenie mgr Dominiki Kobyłskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Ponadto, biorąc pod uwagę wartość naukową rozprawy mgr Dominiki Kobyłskiej, która w sposób interdyscyplinarny podejmuje nowatorski temat wnioskuję **o wyróżnienie rozprawy oraz o jej publikację.**

Dr hab. Katarzyna Gadomska Prof. UŚ

Katowice, 28.07. 2023

